

Stumpf Péter Bence – Szekeres Tamás – Merkovity Norbert

Migránsok félidőben

Figyelemmaximalizálás és a politikai hírek keretezése a FIFA labdarúgó-világbajnokság alatt

Az e tanulmányban bemutatott kutatás a 2018-as FIFA labdarúgó-világbajnokság mérkőzései alatt az MTVA-n sugárzott egyperces híradókat vizsgálja. Rávilágít arra, hogy a magyar közmédiában sugárzott egyperces hírblokkok a kormány narratíváinak közvetítői, és maximalizálni tudták a migrációs válság kérdésre irányuló figyelmet. A vizsgált esetek megmutatják, hogy a tudósítások témaválasztása és hossza egyaránt politikai célt szolgált. Bár a bevándorlás témája meghatározónak számított az elemzett időszakban, a világbajnokság alatt még nagyobb hangsúlyt kapott. A hírelemek közvéleményre gyakorolt hatásának vizsgálata nem képezte részét ennek a kutatásnak, azonban a Fidesz–KDNP sikere a 2018-as országgyűlési és a 2019-es európai parlamenti választásokon a kutatás előtti és utáni időszakban azt sugallja, hogy ez a kommunikációs módszer hatékonyan működött. Az egyperces híradók a kormány *figyelemépítési* céljait szolgálták.¹

Kulcsszavak: bevándorlás, bevándorló, egyperces híradó, FIFA labdarúgó-világbajnokság, figyelemépítés, figyelemalapú politika, hírműsorok, iszlamista, iszlám állam, keretezés, közszolgálati televízió, menekült, menedékkérő, migráció, migráns, politikai kommunikáció

Bevezetés

A média politikai erőforrásként való felhasználása a kormánypártok által meghatározó fejlemény Közép- és Kelet-Európa egyes országaiban. A jelenség jellemzően az államszocialista múlttal, a gyors politikai változásokkal, valamint a fékek és egyensúlyok rendszerének gyengeségével magyarázható. Olyan kapcsolat jött létre a média és a politika között, amely a „média feletti politikai logikát” hangsúlyozza, és a háttérbe szorítja a „politika feletti médialogikát” (Surowiec & Štětka 2020: 2). Az ok a média „gyarmatosítása” mögött a pártok erőforráshiánya, ami miatt minden lehetőséget megragadnak arra, hogy több eszközhez jussanak, valamint irányítsák és kihasználják a médiát, amikor lehetséges (lásd Bajomi-Lázár 2013).

A közép- és kelet-európai országok politikai rendszerei gyenge és instabil demokráciákként írhatók le, amelyek lefelé csúsznak a demokráciát és a sajtószabadságot mérő rangsorokban, és polarizált médiatér jellemzi őket. Bogusława Dobek-Ostrowka és Michał Głowacki (2015) tanulmánya a térséget olyan helyként írja le, ahol a politika kiterjeszti az uralmát a médiára. Egyebek között Horvátország, Bulgária, Magyarország, Románia és Szerbia rendelkezik rendkívül átpolitizált médiarendszerrel, és a térség más országainak elemzése arra mutat rá,

¹ A tanulmányban bemutatott kutatást az EFOP-3.6.2-16-2017-00007 azonosító számú, *Az intelligens, fenntartható és inkluzív társadalom fejlesztésének aspektusai: társadalmi, technológiai, innovációs hálózatok a foglalkoztatásban és a digitális gazdaságban* című projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap és Magyarország költségvetése társfinanszírozásában valósul meg. A tanulmány korábbi, angol nyelvű változata az *East European Politics* folyóiratban jelent meg „Migrants during Halftime: the framing of Hungarian political news during the FIFA World Cup” (Merkovity Norbert és Stumpf Péter Bence, 2021, vol. 37, no. 2, pp. 292-310) címmel.

hogy a médiarendszer átpolitizálása egyre gyakoribbá válik. Csehország, Lengyelország és Szlovákia gyakran használt példái ennek a trendnek (lásd Havlík 2019, Štětka 2019, Przybylski 2018).

A demokrácia regionális problémáival foglalkozó szakirodalom jellemzően a normatív vagy a leíró-összehasonlító megközelítést használja. Ez a szemléletmód a demokrácia átalakulását, illetve a médiapiac liberalizálását írja le (lásd Minkenberg 2015, Ágh 2016, Foa & Mounk 2016). A média változásainak következményei gazdasági, szabályozási, illetve tulajdonlási kérdéseken keresztül mutatkoznak meg a térségben (Bátorfy & Urban 2020, Surowiec et al. 2020). Az egyes problémák globális tendenciákra világítanak rá. Az e tanulmányban bemutatott vizsgálat új szempontokat adhat a média és a politika közötti kapcsolat kutatásához Közép- és Kelet-Európában. E tanulmányban a magyar közszolgálati média 2018-as labdarúgó-világbajnokság előtt, után és alatt sugárzott egyperces hírszegmenseire jellemző mintákat ismertetjük. Ezek a részletek szemléltetik a keretezés (*framing*) segítségével végrehajtott *figyelemépités* működését, amely hozzájárul a magyar politika akkor központi témájaként szolgáló migráció által formált médiakörnyezet megértéséhez.

A médiakörnyezeti jellemzők és a keretezés lehetőségei

A magyar média a térség médiarendszereihez hasonlóan átmenetként írható le abban az értelemben, hogy a különleges sajátosságai miatt nem lehet sem nyugatiként, sem keletiként értelmezni (Jakubowicz & Sükösd 2008, Mihelj & Downey 2012, Dobek-Ostrowska 2015). A magyar média egyoldalúvá válása hosszú ideje közéleti és tudományos viták tárgyát képezi (Bajomi-Lázár 2013, 2017, Szabó & Bene 2015, Wilkin et al. 2015). A polarizáció magyarzó erővel bíró megközelítési módot kínál a magyar média vizsgálatára. A közönség longitudinális vizsgálata mégsem talált bizonyítékot pártosodásra a magyar hírfogyasztásban, de ezzel egy időben a híradások sokszínűsége csökkeni látszott.²

A hirdetések, különösen az állami hirdetések piacán figyelhető meg az, hogy a kormánypárti média kedvezményezett helyzetben van (Bátorfy & Urban 2020). Az egyoldalú információ torzítása vehető észre a teljes magyar médiában (Bene & Szabó 2019: 323). Magyarországon ez a túltelítettség erőteljesen torzított, állami tulajdonú és kormánybarát médiát eredményez, amelyben – ahogyan A. J. Liebling amerikai újságíró fogalmazott – „a sajtószabadság azé, akié a sajtó” (idézi Parenti 1993: 26). A jelen tanulmány arra világít rá, hogy a magyar média tulajdonviszonyai olyan keretek kialakítását teszi lehetővé, amelyeket a politikusok a közönség figyelmének irányítására használnak fel. Ezzel egy időben a magyar kormány nemzeti színezetű bevándorlásellenes kommunikációs kampányt folytat 2015 óta (Bochkor 2015). Ez a kampány magában foglal rádió- és televízióreklámokat, valamint óriásplakátokat és internetes hirdetéseket, amelyek az ellenőrizetlen bevándorlás kockázataira hívják fel a figyelmet. Szintén ehhez a kampányhoz tartozik az úgynevezett „nemzeti konzultáció”.

A téma tehát már jóval a 2018-as labdarúgó-világbajnokság előtt fegyverként jelent meg a politika eszköztárában. Ez a politikai közeg a hagyományos média feletti jobboldali térnyeréssel együtt hozzájárult ahhoz, hogy nagy hatékonyságú keretező eszközzé váljon. A folyamatosan szűkülő médiakörnyezet megfelelő tereppé teszi Magyarországot a keretezés és a hírek torzítására vonatkozó kutatások folytatására. Akadnak ismert példák a nagy sportesemények politikai szereplők általi kihasználására (lásd Roche 2008), mivel ezek bőséges lehetőséget szolgáltatnak a nézők figyelmének terelésére.

A hírműsorok véleményformáló erővel rendelkeznek az olyan témák tekintetében, amelyeknek egyébként nem szentelnek figyelmet a fogyasztók (Tuchman 1978: 2). Tárgyunk szempontjából elengedhetetlen hangsúlyozni azt, hogy a híradásoknak fontos szerepük van a közönség figyelméért folytatott küzdelemben. A hírekben alkalmazott keretek megragadják a figyelmet, és ezt stratégiai elemként használják fel a politikusok. Az, hogy

2 A témában a Mérték Médiaelemző Műhely és a Medián Közvélemény és Piackutató Intézet készített reprezentatív kutatást, amely elérhető ezen a linken: <https://mertek.eu/2018/11/26/a-politikai-tajekozodas-forrasai-magyarorszagon-trendek-2015-18/> Az eredmények elemzéséről Polyák Gábor és munkatársai (2019) írtak tanulmányt.

mely politikai szereplők tudnak hozzájárulni a hírműsorokban alakított keretek meghatározásához, attól függ, milyen hatékonysággal tudják befolyásolni az intézményi kommunikációs csatornákat és tudnak új kereteket létrehozni (Sarcinelli 2010). A stratégia szempontjából jelentős tényező az, hogy a politika képes-e elfoglalni a szerkesztői helyeket (Bajomi-Lázár 2013). Ebben a folyamatban a politikai szereplők a trendek követőiként jelennek meg, és sikert érhetnek el a médiapiac befolyásoló kereteiért folyó versenyben.

Shantó Iyengar és Adam Simon (1993: 370) szerint az intézményesített médiacsatornák a keretezés két típusát használják: az epizodikus és a tematikus. Az epizodikus keretek általában a helyszíni tudósításokra koncentrálnak, míg a tematikus keretezés a szélesebb összefüggéseket és az események háttérét elemzi. Az epizodikus keretek láthatóságot nyújtanak, ami a politikában kiemelt jelentőséggel bír. Így tudják a politikai szereplők megmutatni magukat a választóknak, valamint felhívni a figyelmet a politikai programjaira és a gondolataikra. Ha egy média-termék a politika szolgálatában áll, akkor a potenciális láthatóság további lehetőségeket kínál. A szerkesztők és az újságírók feladata biztosítani az információ hitelességét a közönség szemében, mivel a médiában a terjedelmi és az időbeli megjelenés korlátai befolyásolják az információ kereteit.

A keretek általi figyelemépítés folyamatát érdemes a polgárok/szavazók tapasztalatainak szemszögéből vizsgálni. Számukra a politikusok és pártjaik hozzáértése alakítja a képet. Robert M. Entman (1993: 52) a média-keretezést az érzékelhető valóság egyes részleteinek kiválasztásként és azok felhasználásaként írja le egy probléma bizonyos meghatározásának, okozati értelmezésnek, erkölcsi értékítéletnek, illetve egy leírt kérdés javasolt kezelésének népszerűsítése érdekében. Az elérhetőség nemcsak az információ megszerzésében játszik szerepet, hanem a feldolgozásában is. Az elképzelés szerint az üzenetek sérülékenyek, azonban a felhasznált keretek és az általuk megszerezhetővé váló figyelem sokkal hosszabb távon tudnak hatást elérni.

Adatok és módszertan

A *figyelemépítési* képességre vonatkozó elemzésünk a migrációról szóló, az MTVA csatornáin látható „Egy Perc Híradó” című műsor híreit vizsgálja a 2018-as FIFA labdarúgó-világbajnokság előtt, után és alatt. A 60 másodperc időtartamú blokkok átlagosan három-négy hírt tartalmaznak. Bár az egyperces híradók tartalma megegyezik a különböző csatornákon, az M4 Sport és a Duna TV műsorán sugárzott hírek az elemzés tárgyai, mivel ezek a csatornák rendelkeztek a 2018-as FIFA világbajnokság közvetítési jogával. Az említett adók minden mérkőzés félidei szünetében sugároztak híradót. Az átlagos nézőszám másfél millió felett volt (Briel 2018), tehát az időszáv legnézettebb műsorai voltak a közvetítések. Az egyperces híreket kódoltuk; célunk az volt, hogy megállapítsuk, felhasználták-e politikai üzenetek közvetítésére a világbajnokságot. Politikai szándékra utalhat az, ha migrációról, Soros Györgyről, az Európai Unió bevándorlás terén mutatott „tehetetlenségéről” szóló hírekben következetesen érvényesül a kormány álláspontja.

A kutatáshoz használt adatbázis a Nemzeti Audiovizuális Archívum (NAVA) felhasználásával készült. A megfigyelés tárgyát a hírelemek adták, az esetek túlnyomó többségében négy elem alkotott egy egyperces blokkot. A hírblokkokban elhangzott szövegek átiratait és az olyan releváns metaadatokat, mint az egyes elemek hosszát és egymás utáni sorrendjét szintén rögzítettük. A NAVA online archívumának korlátai miatt a hírblokkok sugárzásának pontos idejét nem lehet minden esetben meghatározni; ilyen esetekben a sugárzás ideje megegyezik az adott műsor közvetítési idejével, amely alatt a hírblokk ment.

Összesen 212 egyperces hírblokk került be az adatsorba, amely 836 hírelemet tartalmaz. Ezek egy folyamatos időkeretet fednek le 2018. május 31-e és 2018. július 29-e között. Az elemzés alatt a hírblokkokat szakaszokra tagoltuk. Az első szakasz május 31-én kezdődött és június 13-án ért véget, a világbajnokságot megelőző két hetet fedti le, és 74 hírblokkot tartalmaz összesen 295 hírelemmel.

A második szakasz a június 14-e és július 15-e közötti időszakot öleli fel, és a világbajnokság mérkőzéseinek félidei szüneteiben leadott 64 hírblokk 245 elemét tartalmazza. A harmadik szakasz július 16-án kezdődött és július 29-én fejeződött be, és 74 blokkból áll, 295 elemmel. Amíg a félidei szünetek között sugárzott egyperces blokkok képezték az elemzés fő tárgyát a világbajnokság alatt megemelkedett nézettség miatt, a megelőző és a következő két hét összehasonlítás céljából került be a kutatásba. A három szakasz között várhatóak voltak elté-

rések. Mivel a világbajnokság átrendezte a műsorbeosztást, nehézséget jelentett az összehasonlításra alkalmas műsorsáv kiválasztása az első és a harmadik (az „előtte” és az „utána” sugárzott) szakaszra vonatkozóan. Ezért a megelőző és a következő időszak minden hírblokkjáról készült átirat, függetlenül attól, hogy milyen műsor közben adták le őket.

Bár a megfigyelés alapegysége a hírelem, az elemzés céljainak szempontjából nem lehet megkerülni azt a tényt, hogy egyperces részekben sugározták őket. Ezért megalapozott feltételezés az, hogy a nézők négyes csoportokban látták az elemeket, következésképpen eszerint kell azokat vizsgálnunk.

A kormány bevándorlásellenes narratíváihoz kapcsolódó kulcsszavak alapján kódoltuk az egyes elemeket, számítógépes algoritmusok felhasználásával. Ez a bináris kódolási rendszer kifejezetten a hírblokkokban megjelenő politikai üzenetek meghatározására szolgált. A kulcsszavak és -kifejezések hívószavakként működnek a szövegben (Moral-Toranzo & Fernández 2011). A kvantitatív módszer lehetővé teszi annak meghatározását, hogy milyen gyakran sugároztak a migrációról szóló híreket a vizsgált időszakokban. Mindazonáltal nem szolgáltatnak információt arról, hogy megjelennek-e a híradásokban politikai üzenetek. A kutatás során használt kvantitatív módszerek hiányosságainak ellensúlyozására az adott hírelemeket a keretezés szempontjából is vizsgáltuk.

Az alapfeltevésünk az volt, hogy a kormányzó Fidesz–KDNP-pártszövetség a bevándorlást átfogó narratíva-ként használja arra, hogy a nemzetközi és a belföldi konfliktusokat a bevándorlást támogató és az azt ellenző erők közötti küzdelmeként írja le. Ez a megközelítés a keretezés kiterjesztésének egy formájaként értelmezhető (Snow et al. 1986). Következésképpen a migrációval foglalkozó hírelemek kettős célt szolgálnak: megerősítik a kormány bevándorlást elutasító álláspontját, és ezzel egy időben a politikai ellenfeleket a külföldi menekültek befogadásának támogatóiként azonosítják. Az elemzés e szakaszában a következő, előre meghatározott kereteket vizsgáltuk:

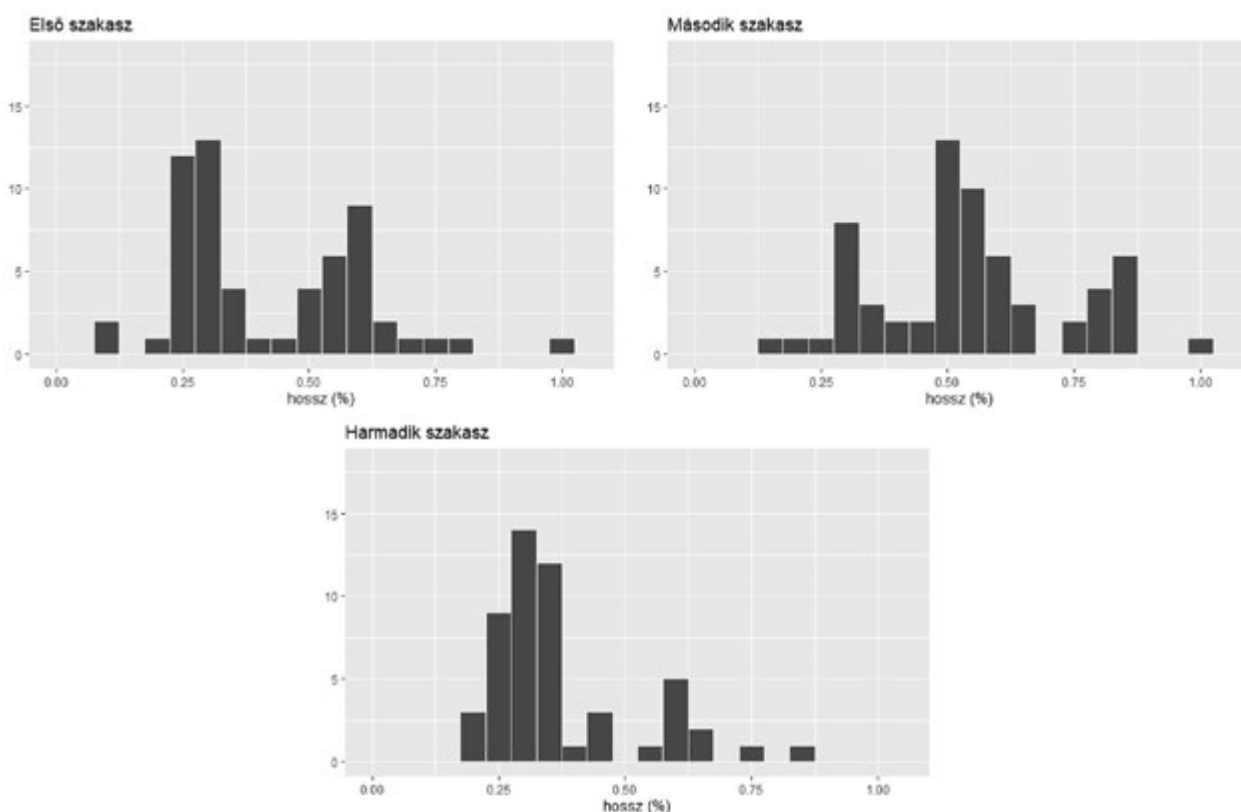
- *Bűnözés*: a bevándorlók által főként nyugat-európai országokban elkövetett bűncselekményeket részletező hírelemek.
- *Terrorizmus*: a gyakran muszlimokként vagy iszlamistákként leírt bevándorlók által elkövetett terrorcselekményekről szóló tudósítások.
- *Civil szervezetek és Soros György*: az olyan tudósítások, amelyek a Soros Györgyhez kapcsolódó nem-kormányzati szervezetek tevékenységének tulajdonítják a bevándorlás mértékét.
- *Európai Unió/Egyesült Nemzetek Szervezete*: beszámolók arról, hogy a kormány elhibázottnak tartja az Európai Unió (és kisebb mértékben az Egyesült Nemzetek Szervezete) bevándorlási politikáját.
- *A bevándorlás mértéke*: a hírelemek a migráció intenzitását, a kontinensre érkező migránsok számát írják le.
- *A hatóságok válasza*: azokra a tudósításokra vonatkozik, amelyek arról számolnak be, hogy más országok miként küzdenek meg a bevándorlással, milyen lépéseket tesznek annak érdekében, hogy megakadályozzák a migránsokat a területükre történő belépésben, vagy hogy kiutasítsák őket.
- *Az Egyesült Államok*: olyan tudósítások, amelyek ideológiai kapcsolatot hoznak létre Orbán Viktor magyar miniszterelnök és Donald Trump amerikai elnök között.
- Végül van egy *semleges* kategória: számos esetben a migrációról szóló hírek felismerhető keretezési cél nélkül jelentek meg. Ezek általában tényközlő hírek valamely politikai eseményről.

Ezek az előre meghatározott keretek kiterjednek a kormány által a migrációról használt témák teljes körére. Az, hogy a viszonylag rövid időszakot lefedő minta segítségével elemezhető a vizsgált téma, annak köszönhető, hogy a kormány bevándorlással kapcsolatos álláspontja kifejezetten következetes volt az elmúlt években.

Elemzés

Első lépéseként megvizsgáltuk, milyen gyakran tárgyalták a migráció témáját az egyperces hírblokkokban. 836 hírelemből 274 kapta meg a „migráció” kódot, tehát a teljes minta 32,81 százaléka tartalmazza a vonatkozó kulcsszavakat. A migrációhoz kötődő hírelemek az adatsorban szereplő összes hírszegmens teljes adásidejének 36,78 százalékát ölelték fel (lásd az 1. ábrát).

1. ábra
A migrációról szóló hírek adásideje hírblokkok szerint³

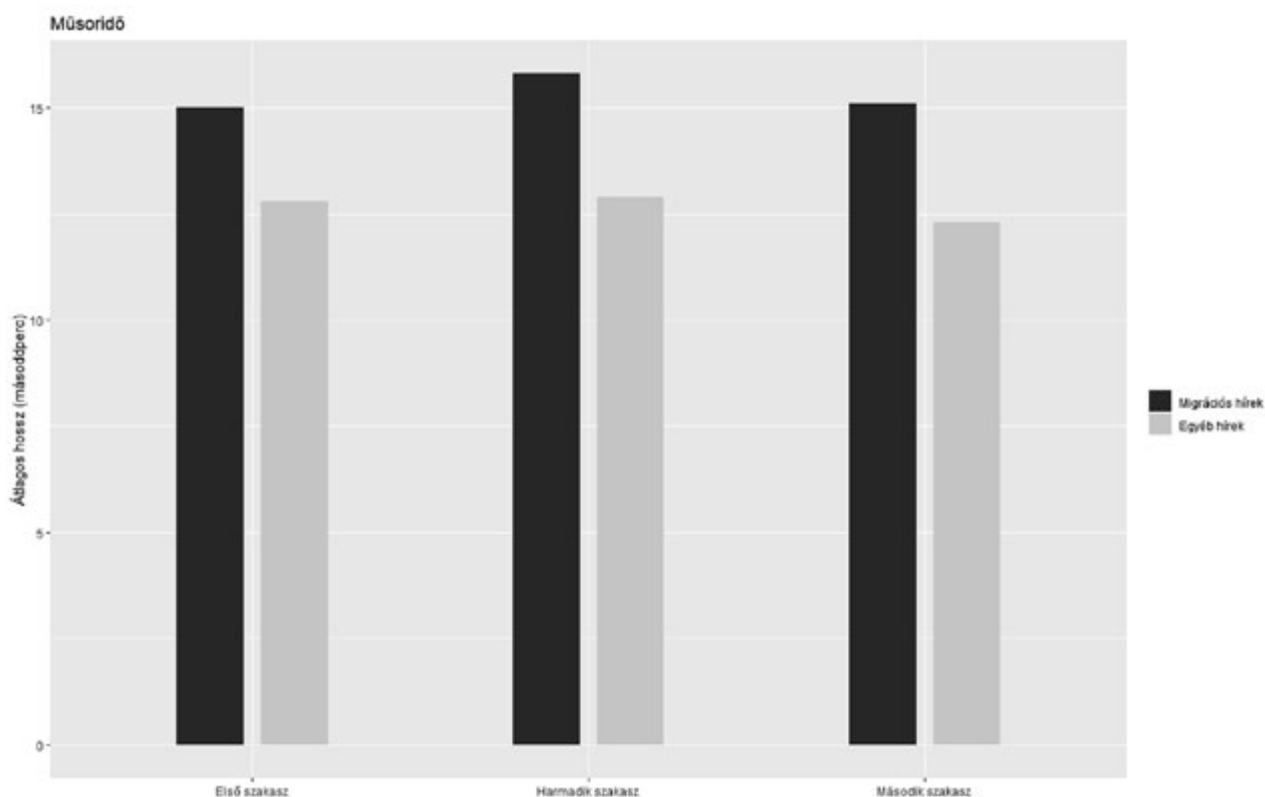

Az 1. ábra a migrációs hírelemekre fordított idő hírblokkokon belüli arányának eloszlását mutatja meg a három vizsgált szakaszban. Az első szakaszban az értékek 25 százalékos érték körül csoportosulnak, a blokkok műsoridejének átlagosan 42,08 százaléka szólt a bevándorlásról, a medián „migrációs adásidő” 33,33 százalék volt. A második szakaszban láthatóan megváltozott az időelosztás a hírblokkokon belül. Az értékek 50 százalék körül és afelett csoportosulnak, az átlag 54,37 százalék, a medián 53,58 százalék. A hírblokkok több mint felében a migrációról szóló hírek a teljes adásidő több mint felét tették ki. Ebben az esetben az átlag és a medián közel áll egymáshoz, egyenletesebb eloszlást mutatva.

A harmadik szakasz az elsőre hasonlít, 37,24 százalékos aránnyal és 32,05 százalékos mediánnal. A hírszegmensek többségében az adásidő kevesebb mint felét szentelték a migrációnak. Amíg mind az első, mind a második szakaszban akadtak olyan blokkok, amelyek csak migrációról szóló híreket tartalmaztak, addig a harmadik szakaszban a legmagasabb arány csak 82,69 százalék volt. Ez alapján a 2018-as FIFA világbajnokság alatt az egyperces hírblokkokban migrációra szánt idő jelentős mértékben megnőtt.

³ A tanulmányban szereplő összes statisztikai számítást az R statisztikai számítási nyelvvel hajtottuk végre (R Development Core Team, 2008), az ábrák a ggplot2 csomag segítségével készültek el (Wickham 2016).

2. ábra
Hírelemek átlagos hossza

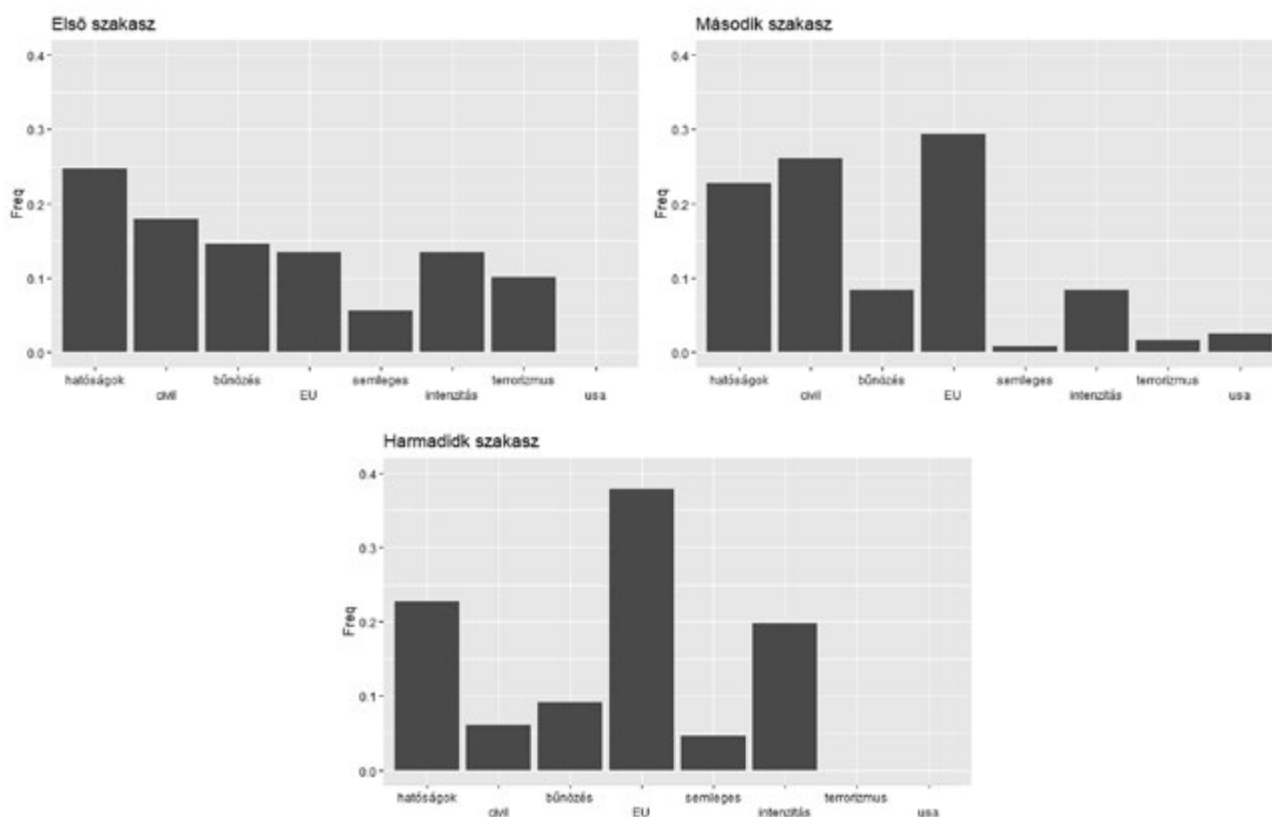
Felmerül a kérdés, hogy a migrációról szóló híreket eltérő módon kezelték-e, mint más hírelemeket. A hírelemek átlagos hosszát tekintve a migrációval foglalkozó hírek általánosságban véve hosszabbak voltak, mint a többi hír. Az átlagos időtartamuk 15 másodpercet tett ki az első szakaszban, 15,1-et a másodikban, és 15,8-at a harmadikban. Ezzel egy időben a nem a migrációról szóló hírek átlagos hossza 12,8, 12,3 és 12,9 másodperc volt a vizsgált szakaszokban. Amikor az adásidő nagyobb része a migrációról szólt, akkor is jóval hosszabbnak bizonyultak a bevándorlásról szóló tudósítások, mint a többi hír (lásd 2. ábrát).

Egy másik szempont az elemek blokkokon belüli sorrendje. A migrációval foglalkozó hírek átlagos helyezése 1,88 volt az első szakaszban, 1,91 a másodikban, és 1,8 a harmadikban. Az értékek arra utalnak, hogy mindhárom időszakban első vagy második helyen sugározták a migrációról szóló híreket. Ez magyarázható a hírműsorok szerkesztési elveivel is: a komolyabb történéseket adják le először, a lazább hangvételű elemek pedig a műsor végén jelennek meg. A negyedik vagyis utolsó elem gyakran rövid, jó hangulatú tudósítás volt, például egy ritka állat születése az állatkertben. Ez a hírszerkesztési gyakorlat, amely következetesen a bevándorlásügyi híreket helyezi kiemelt helyre, alátámasztja azt a feltételezést, hogy a közmédia híradói számára a migráció jelentette a legfontosabb hírt mindegyik szakaszban.

A fenti adatok alapján kijelenthetjük, hogy a migrációról szóló hírek uralták a hírblokkokat, és elsőbbséget élveztek a többi témával szemben. A hírblokkok elején jelentek meg, és jóval több időt kaptak a képernyőn. A világbajnokság mérkőzése alatt, a magas nézettség periódusában a migráció több időt kapott, mint az összes többi téma együttvéve. Ugyanakkor a Magyar Rendőrség által közzétett hivatalos statisztikák szerint a magyar határ átlépését megkísérlő illegális bevándorlók száma az évben a legalacsonyabb a FIFA világbajnokság idején volt.

3. ábra

A hírelemek eloszlása keretek szerint a hírblökkokban

A különböző keretek eloszlása és viszonylagos gyakoriságuk nagy változatosságot mutat a három szakasz alatt. Az itt látható egyes elemek olyan aktuális eseményekre vonatkoznak, mint a menekülteket szállító hajó, az Aquarius körül kialakult helyzet vagy a politikusok migrációs csúcstalálkozója. Ha lennének felismerhető minták a szakaszokban (például bizonyos témák ugyanolyan gyakorisággal tűnnének fel az első és a második szakaszban, de eltűnnének a harmadikban – vagy fordítva), feltehető lenne a témák tudatos kiválasztása. Az adatok azonban nem erősítik meg ezt a felvetést (lásd 3. ábrát).

A különböző témák eloszlása azonban lehetővé teszi annak vizsgálatát, hogy miként lett a bevándorlás mint jelenség a keretezés eszköze. A vonatkozó hírelemek gyakran fenyegetésként írták le a migrációt, hangsúlyozva a migránsok által elkövetett bűncselekményeket vagy a terrorcselekményeket, amelyek muszlim vallásúakhoz köthetők. Kisebb mértékben a nem menekültek által elkövetett, de hozzájuk kapcsolható bűncselekmények is ebbe a kategóriába tartoznak (például elfogott embercsempészek, hamis menedékjogi kérelmek). A bűnözésről szóló elemek jellemzően tényszerűen jelennek meg. Például:

Két bevándorlót vádolt meg a német ügyészség azzal, hogy megerőszakoltak és megölték egy 14 éves német lányt. Egy török bevándorlót már letartóztattak, társát, egy iraki férfit még keresnek (A 2018. VI. 7. 17¹⁵-kor leadott hírblökk második híre, első szakasz).

Egy másik esetben ahogy haladt a nyomozás, hangsúlyosabbá vált az elkövető származása:

Elfogták azt az iraki bevándorlót, aki megerőszakolt és megölt egy 14 éves lányt Németországban. A férfi családjával együtt érkezett az országba a 2015-ös bevándorló hullámmal (2018. VI. 7. 15⁴⁵-kor leadott hírblökk első híre, első szakasz).

Ugyanazon hírelem változatait összesen nyolc alkalommal sugározták 2018. június 8-a és 10-e között. Számos alkalommal ismételték meg ugyanazt az elemet, a tartalom azonban módosult az elfogással és az elkövető Németországba való visszatérésével. A szóhasználat és a kifejezések a beszámolóban nem félrevezető és nem is tartalmaznak értékítéletet. Szem előtt tartva azt, hogy a hírblokkokat a nézők nem elemenként tekintették meg, hanem egy egészként, a híradás kontextusának elemzésére is szükség van.

Az első példa esetében a két migráns által elkövetett bűncselekményről szóló hírt a stockholmi teherautós merénylet elkövetőjének ítélete előzte meg. A következő két hírblokkban felcserélődött a sorrend, és a stockholmi ügy követte a gyilkosságról szóló híreket.

A következő nap, június 8-án egy esetben a gyilkossági ügyet a muszlimok radikalizálódását megelőzendő ausztriai mecsetbezárások hírei követték. Végül, június 10-én egy esetben a bevándorlók számának a Balkánon történő növekedéséről szóló tudósítás követte a gyilkosság hírért. A fenti példát azért választottuk ki, mert ez a bűncselekmény jelent meg a legnagyobb gyakorisággal a vizsgált időszakban. Keretezésre szintén alkalmas, de más jegyek figyelhetők meg a következő hírszegmensben, amely egy olaszországi kutatásról számol be:

Egyre növekszik a migránsok aránya az olasz bűnelkövetők között egy olaszországi kutatás szerint, főként a gyilkosságok és a testi sértések esetében nőtt a bevándorlók aránya (2018. VI. 26. 15¹⁴-kor leadott hírblokk második híre, második szakasz).

Azon a napon három alkalommal ismételték meg ugyanazt a hírt, pontosan megegyező szavakkal. A négyből háromszor egy Afrikából érkező, menekülteket szállító hajóról szóló hírrel együtt szerepelt. Megemlítették azt is, hogy az olasz hatóságok nem engedélyezték, hogy a hajó partot érjen. Az ilyen esetekben az olaszországi kutatásról szóló beszámolóra a tematikus keretezés eszközeként tekinthetünk, mert megindokolja a bevándorlás elutasítását, amíg a korábbi, bűncselekményekre vonatkozó egyedi példák – mint a Németországban elkövetett nemi erőszak – epizodikus keretezésként értelmezhetők.

Egy másik releváns téma a terrorizmus lehetne, azonban az ilyen ügyekről szóló hírek ritkán fordultak elő, és mindössze két esetben említettek kifejezetten „migránsokat”. Az egyik a május 31-én leadott beszámoló volt a flensburgi késelésről. A másik eset Bosznia és Hercegovina egyik főügyészének nyilatkozatához kötődik, aki szerint az illegális bevándorlás miatt nőtt a terrorveszély az országban. Ezek a hírelemek azért relevánsak a tanulmány szempontjából, és azért szerepelnek a leíró statisztikákban, mert szorosan kötődnek ahhoz, hogy miként történik a migráció ábrázolása és keretezése. A stockholmi gázolás nem kapcsolódott kifejezetten a bevándorláshoz, viszont közvetlenül egy iraki (és egy török) bevándorló által elkövetett bűncselekmény híre előtt vagy után került adásba.

A hírelemek fontos jellemzője, hogy rendkívül következetesek. Nem mindegyikben emelik ki a bűnözést, de egyik sem mond ellent ennek a témának (például nem fordultak elő olyan elemek, amelyek pozitív színben tüntették volna fel a bevándorlókat). Összességében a bűnözésről és a terrorizmusról szóló elemek önmagukban elfogulatlan, tényszerű híradások, viszont olyan keretet alkotnak, amely a bevándorlás veszélyeiről kialakított képet erősíti. Ezeket egy másik téma egészíti ki, a menekültek beáramlásának intenzitása. Például:

Megint emelkedik Belgrádban a migránsok száma. Június elején négy nap alatt több mint háromezren érkeztek a szerb fővárosba. Már most háromszor annyian érkeznek Szerbiába, mint tavaly a nyári hónapokban (2018. VI. 6. 13⁴⁵-kor leadott hírblokk első híre, első szakasz).

Ugyanabban a hírblokkban két másik bevándorlással kapcsolatos elem került adásba. Az egyik arról számolt be, hogyan kívánnak a dán és az olasz hatóságok menekülttáborokat létrehozni az EU-n kívül. A másik egy magyarországi határsértéssel foglalkozott.

Gyakori témaként szolgált a Balkánt keresztülszelő migrációs útvonal is:

Egyre több migráns érkezik a balkáni útvonalon, a bevándorlást kiváltó okok nem szűntek meg – mondta Szijjártó Péter a Kossuth Rádióban. Hozzátette, mintegy 30 millió ember bármikor úgy dönthet, hogy megindul Európa felé (2018. VII. 1. 15¹³-kor leadott hírblokk második híre, második szakasz).

A tematikus keretezés ezen eszközét egy epizodikus előzte meg, tudniillik annak bejelentése, hogy a „Stop Soros” törvénycsomag aznap lépett hatályba. Az utána következő elem pedig arról szólt, hogy egy menekülteket szállító hajót visszafordítottak az olasz hatóságok. Ezek az elemek a bevándorlás mértékének hangsúlyozásával meg tudják győzni a nézőket arról, hogy a kérdés még mindig aktuális, és a fenyegetés még mindig jelen van.

Gyakori témaként került elő a külföldi hatóságok bevándorlásra adott reakciója. Ezek az elemek arról tájékoztatják a nézőket, hogy más nemzetek miként küzdenek az illegális bevándorlással, és azt részletezik, hogyan állítják meg a hajóval érkező bevándorlókat az olasz hatóságok, miként kezeli az osztrák kormány a muszlimokat, és hogyan küzd a magyar rendőrség a határsértések ellen. Két példa az ilyen elemekre:

A rendőrség ma reggel elkezdett kiüríteni két újabb illegális menekülttábor a francia fővárosban. Összesen mintegy ezer embert szállítanak el. A menekülteket a főváros környéki táborokba szállítják (2018. VI. 4. 12⁰³-kor leadott hírblokk második híre, első szakasz).

57 afrikai migránst toloncolnak vissza az olaszok. A hétvégén érkeztek hajóval, ma pedig már vissza is küldik őket repülővel. Az olasz belügyminiszter azt írta, segíteni, ellátni, aztán hazaküldeni – ez a megoldás (2018. VII. 23. 13⁰⁰-kor leadott hírblokk második híre, harmadik szakasz).

A bevándorlást veszélyes jelenségként határozzák meg, ami folyamatos fenyegetést jelent a magyar társadalomra, egyértelműen igazolva a kormány intézkedéseit. Ugyanakkor a téma használható más politikai konfliktusok keretezésére és szövetségek megerősítésére is. Magyarország és az Európai Unió kapcsolata, valamint a civil szervezetek helyzete is keretezhetővé vált a bevándorlásról szóló vita segítségével. Mindhárom szakasz alatt számos elem foglalkozott az EU (állítólagosan) elhibázott bevándorláspolitikájával. Például:

Több milliárd eurót fizetne az Európai Bizottság Németországnak, amiért befogadta a menekülteket. A pénzt a strukturális alapokból különítenék el. Ezeket a forrásokat eddig csak az elmaradott térségek gazdasági fejlesztésére költhették el (2018. VI. 2. 16⁰¹-kor leadott hírblokk első híre, első szakasz).

Ezt az epizodikus elemet egy tematikus követte, amely arról számolt be, hogy a civil szervezetek gyakran semmibe veszik a nemzeti jogot, és szankcionálni kell őket:

Az Európai Bizottság alelnöke végleg leleplezte Brüsszelt, amikor kijelentette, hogy a bevándorlás életbevágóan fontos az Európai Unió számára – erről Szijjártó Péter külügyminiszter beszélt (2018. VI. 19. 16¹⁷-kor leadott hírblokk második híre, második szakasz).

Ezt a tudósítást a bevándorlást támogató szervezetekre kivetendő 25 százalékos bevándorlási különadó javaslatáról (a Stop Soros törvénycsomagról) szóló hír előzte meg. E híradások szerint az Európai Unió támogatja a bevándorlást, befogadja a menekülteket, és a tagállamok, köztük Magyarország forrásait használja fel ennek érdekében. Következésképpen az Európai Unió támogat és valószínűleg finanszíroz egy Magyarországra és más EU tagállamokra nézve súlyos fenyegetést, ezért igazolt és szükséges megkérdőjelezni az EU döntéseit.

Figyelemépítés keretezéssel

Az eredmények alátámasztják, hogy egy bizonyos téma keretezése a *figyelemépítés* eszközeként szolgálhat. Bár az elemzett téma lehetővé tenné a napirendépítés (*agenda building*) vizsgálatát (lásd Cobb & Elder 1971), e tanulmány azt állítja, hogy a vizsgált hírblokkok témái már a napirenden voltak, és valójában a figyelemalapú politika szolgálatában hasznosultak (Merkovity 2018). A figyelemalapú politika sok hasonlóságot mutat a napirend-beállítással. Ugyanakkor a figyelemalapú politika nem vonatkozik a napirend meghatározta politikai figyelemre a döntéshozatalban, sem a befogadás következményeire a napirendben. A politikatudomány politikai figyelmet vizsgáló tanulmányai kitérnek arra, miként érik el a „felhasználók”, hogy a nagyközönség érdekelt legyen bizonyos ügyekben. A figyelemalapú politika más szögből közelíti meg a kérdést. A politikai szereplőket kommunikátorokként értelmezi, akiknek más, nem politikai szereplőkkel (például hírességekkel) versenyezve kell elérniük a választókat. A figyelemalapú megközelítés a politikai részvétel kommunikatív jellegére helyezi a hangsúlyt (nem az aktivista, sem a szabályozó jellegekre) (Merkovity 2017: 63–64). Így a híradók *figyelemépítési* képessége a politikai témák figyelemmaximalizálási lehetőségeire vonatkozik, ami kommunikációs stratégiaként szolgálhat a politikusok számára.

A kommunikáció képes a politikus számára megfelelő színtereket teremteni a kolonizált médiában, ami cserébe a *figyelemfelkeltés* intézményesített csatornáit hozza létre a keretezés által. Ezeket a kereteket a tömegmédia más csatornáit is befogadhatják. A szerkesztői helyek megszerzése a fő cél, mivel lehetőséget kínál a közönség figyelmének irányítására. Úgy tűnik, ebben a folyamatban a politikai szereplők a trendek követőiként jelennek meg, akik arra törekszenek, hogy sikeresek legyenek a közönség figyelméért folyó versenyben. E tanulmány eredményei azt mutatják, hogy a 2018-as labdarúgó-világbajnokság előtt, közben és után az MTVA egyperces híradóiban megjelent információk közelítettek a kormány véleményéhez, és ritkán formáltak őket az ellenfelek vagy más, nem politikai szereplők. A figyelem megszerzése, megtartása és maximalizálása szempontjából nagy jelentőséggel bírtak, amennyiben nemcsak a napirend volt a fontos, hanem a használt keretek is.

Végősoron azt láthatjuk, hogy a tanulmányban vizsgált időszak alatt sugárzott egyperces hírek elemei közel állnak a kormány nézőpontjához. Ennek empirikus igazolásához a figyelemalapú politika és a keretezés elmélete adta az elméleti háttérrel. A beállítások meghatározhatók a *figyelemépítés* eszközeiként. Ezért a kereteknek általánosítaniuk kell egy bizonyos problémát vagy vitát, rávilágítva a más eseményekhez vagy más társadalmi csoportok helyzetéhez fűződő kapcsolatokra, és bizonyítaniuk kell egy adott probléma jelentőségét az egyéni tapasztalatokon keresztül.

Összegzés és következtetések

Az elemzett adatok alapján nem lenne helytálló azt állítani, hogy a bevándorlásról szóló hírek az egyperces hírblokkokban hamisítottak vagy félrevezetőek lettek volna. Két szempontból azonban egyértelműen politikai célt szolgáltak. Egyrészt ilyen a migrációról szóló hírek kimagaslóan magas aránya hírblokkokban. A bevándorlásról szóló hírek jelentőségének és relevanciájának megerősítése vagy cáfolata nem képezte a tanulmányban bemutatott kutatás célját. Mindazonáltal a tény, hogy egyetlen téma az egyperces hírblokkok teljes adásidejének több mint felét tette ki a második szakaszban, a téma aránytalan hangsúlyozására utal. Másrészt az európai és hazai események és szereplők ábrázolása kiegyensúlyozatlan módon jelenhetett meg a képernyőkön, mert az egyperces hírblokkok olyan keretet hoztak létre, amelyben a magyar kormány véleményével való szembehe-lyezkedés a fenyegetőnek és veszélyesnek leírt bevándorlás támogatásával egyenértékű.

Irodalom

- Ágh, Attila (2016): The Deconsolidation of Democracy in East-Central Europe: The New World Order and the EU's Geopolitical Crisis. *Politics in Central Europe*, vol. 12, no. 3, pp. 7–36.
- Bajomi-Lázár, Péter (2013): The Party Colonisation of the Media: The Case of Hungary. *East European Politics and Societies and Cultures*, vol. 27, no. 1, pp. 69–89.
- Bajomi-Lázár, Péter (2017): Particularistic and Universalistic Media Policies: Inequalities in the Media in Hungary. *Javnost/The Public*, vol. 24, no. 2, pp. 162–172.
- Bátorfy, Attila & Ágnes Urbán (2020): State Advertising as an Instrument of Transformation of the Media Market in Hungary. *East European Politics*, vol. 36, no. 1, pp. 44–65.
- Bene, Márton & Gabriella Szabó (2019): Bonded by Interactions: Polarising Factors and Integrative Capacities of the News Media in Hungary. *Javnost/The Public*, vol. 26, no. 3, pp. 309–329.
- Bocskor, Ákos (2018): Anti-Immigration Discourses in Hungary during the 'Crisis' Year: The Orbán Government's 'National Consultation' Campaign of 2015. *Sociology*, vol. 52, no. 3, pp. 551–568.
- Briel, Robert (2018): World Cup Final Attracted 163m Viewers in 20 Territories, *Broadband TV News*, July 16, <https://www.broadbandtvnews.com/2018/07/16/world-cup-final-attracted-163m-viewers-in-20-territories/>.
- Cobb, Roger W. & Charles D. Elder (1971): The Politics of Agenda-Building: An Alternative Perspective for Modern Democratic Theory. *Journal of Politics*, vol. 33, no. 4, pp. 892–915.
- Dobek-Ostrowska, Bogusława (2015): 25 Years after Communism: Four Models of Media and Politics in Central and Eastern Europe. In: Bogusława Dobek-Ostrowska & Michał Głowacki (eds.): *Democracy and Media in Central and Eastern Europe 25 Years On*, pp. 11–45. Bern: Peter Lang.
- Dobek-Ostrowska, Bogusława & Michał Głowacki, eds. (2015): *Democracy and Media in Central and Eastern Europe 25 Years On*. Bern: Peter Lang.
- Entman, Robert M. (1993): Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of Communication*, vol. 43, no. 4, pp. 51–58.
- Foa, Roberto Stefan & Yascha Mounk (2016): The Danger of Deconsolidation: The Democratic Disconnect. *Journal of Democracy*, vol. 27, no. 3, pp. 5–17.
- Havlík, Vlastimil (2019): Technocratic Populism and Political Illiberalism in Central Europe. *Problems of Post-Communism*, vol. 66, no. 6, pp. 369–384.
- Igartua, Juan-José, Félix Moral-Toranzo & Itziar Fernández (2011): Cognitive, Attitudinal, and Emotional Effects of News Frame and Group Cues, on Processing News About Immigration. *Journal of Media Psychology Theories Methods and Applications*, vol. 23, no. 4, pp. 174–185.
- Iyengar, Shanto & Adam Simon (1993): News Coverage of the Gulf Crisis and Public Opinion: A Study of Agenda-Setting, Priming and Framing. *Communication Research*, vol. 20, no. 3, pp. 365–383.
- Jakubowicz, Karol & Miklós Sükösd (2008): Twelve Concepts Regarding Media System Evolution and Democratization in Post-Communist Countries. In: Karol Jakubowicz & Miklós Sükösd (eds.): *Finding the Right Place on the Map: Central and Eastern European Media in a Global Perspective*, pp. 9–40. Chicago: University of Chicago Press.
- Merkovity, Norbert (2017): Introduction to Attention-Based Politics. *Przegląd Politologiczny*, no. 4, pp. 61–73.
- Merkovity Norbert (2018): *A figyelemalapú politika a közösségi média korában: A politikai kommunikáció lehetséges értelmezése napjainkban*. Budapest: Médiatudományi Intézet.
- Mihelj, Sabina & John Downey (2012): Introduction: Comparing Media Systems in Central and Eastern Europe: Politics, Economy, Culture. In: John Downey & Sabina Mihelj (eds.): *Central and Eastern European Media in Comparative Perspective: Politics, Economy and Culture*, pp. 1–13. London: Ashgate.
- Minkenber, Michael (2015): *Transforming the Transformation? The East European Radical Right in the Political Process*. London: Routledge.
- Parenti, Michael (1993): *Inventing Reality: The Politics of the Mass Media*. Belmont: Wadsworth Group.
- Polyák Gábor, Szávai Petra & Urbán Ágnes (2019): A politikai tájékozódás mintázatai. *Médiakutató*, 20. évf. 2. sz. 63–80. o.

- Przybylski, Wojciech (2018): Explaining Eastern Europe: Can Poland's Backsliding Be Stopped? *Journal of Democracy*, vol. 29, no. 3, pp. 52–64.
- R Development Core Team (2008): *R: A Language and Environment for Statistical Computing*. Vienna: R Foundation for Statistical Computing.
- Roche, Maurice (2008): Putting the London 2012 Olympics into Perspective: The Challenge of Understanding Mega-Events. *Twenty-First Century Society*, vol. 3, no. 3, pp. 285–290.
- Sarcinelli, Ulrich (2010): Strategie und politische Kommunikation: Mehr als die Legitimation des Augenblicks. In: Joachim Raschke & Ralf Tils (eds.): *Strategie in der Politikwissenschaft: Konturen eines neuen Forschungsfelds*, pp. 267–298. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Snow, David A., E. Burke Rochford Jr., Steven K. Worden & Robert D. Benford (1986): Frame Alignment Processes, Micromobilization and Movement Participation. *American Sociological Review*, vol. 51, no. 4, pp. 464–481.
- Štětka, Václav (2019): Media Freedom in Central Europe: One Step Forward, Two Steps Back? *Aspen Review*, no. 3, pp. 108–114.
- Surowiec, Paweł & Václav Štětka (2020): Introduction: Media and Illiberal Democracy in Central and Eastern Europe. *East European Politics*, vol. 36, no. 1, pp. 1–8.
- Surowiec, Paweł, Magdalena Kania-Lundholm & Małgorzata Winiarska-Brodowska (2020): Towards Illiberal Conditioning? New Politics of Media Regulations in Poland (2015–2018). *East European Politics*, vol. 36, no. 1, pp. 27–43.
- Szabó, Gabriella & Márton Bene (2015): Mainstream or an Alternate Universe? Locating and Analysing the Radical Right Media Products in the Hungarian Media Network. *Intersections: East European Journal of Society and Politics*, vol. 1, no. 1, pp. 122–146.
- Tuchman, Gaye (1978): *Making News: A Study in the Construction of Reality*. New York: Free Press.
- Wickham, Hadley (2016): *Ggplot2: Elegant Graphics for Data Analysis (Second Edition)*. Cham: Springer.
- Wilkin, Peter, Lina Dencik & Éva Bognár (2015): Digital Activism and Hungarian Media Reform: The Case of Milla. *European Journal of Communication*, vol. 30, no. 6, pp. 682–697.

Abstract in English

Migrants during break time. Attention maximisation and the framing of political news during the FIFA World Cup on Hungarian Television

The research presented in this paper examines the one-minute long news bulletins aired during the half-time breaks of the FIFA World Cup in 2018. The findings indicate that these news bulletins acted as a vehicle for the narratives of the government and were used to maximise the attention focused on the migration wave. The analysed cases show that reporting could serve political purposes both in terms of length and story selection. Although immigration was a prominent topic during the studied periods, it received even more airtime during the World Cup. It is beyond the reach of this study to analyse the effects of reporting on public opinion. However, the success of the Fidesz/KDNP party alliance in the 2018 legislative elections and the 2019 European elections suggests that this method of communication had been quite efficient, and the one-minute news blocks had served attention building purposes.

Keywords: attention-based politics, attention-building, FIFA World Cup, framing, immigration, migration, public service television, news programs, one-minute newscast, political communication

Stumpf Péter Bence PhD-hallgató az SZTE Állam- és Jogtudományi Karán és tudományos segédmunkatárs a Politológiai Tanszéken. Kutatási témái: választási tanulmányok, a libertarizmus története.

Szekeres Tamás 2019-ben szerzett politikatudomány mesterdiplomát a Szegedi Tudományegyetemen, jelenleg az SZTE Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola hallgatója. Mesterszakos szakdolgozatában a közvetlen demokráciát érintő visszaéléseket dolgozta fel. Aktuális kutatási területe az emlékezetpolitika, a Horthy-korszak megítélése a rendszerváltást követően.

Merkovity Norbert 2011-ben védte PhD-dolgozatát, 2020-ban habilitált a Szegedi Tudományegyetemen. Két magyar nyelvű könyve jelent meg a politikai kommunikáció témakörében. Jelenleg politikai kommunikációt és a politikatudomány más területeihez kapcsolódó kurzusokat oktat az SZTE-n. 2018-tól az ECREA CEE Network titkára. Kutatási területei: figyelemalapú politika, az információs hálózatok szerepe a politikai kommunikációban. Legutóbbi írása a *Médiakutató*ban: David L. Altheide – Merkovity Norbert: „Hogyan segíti a félelem- és figyelemalapú politika Donald Trumpot és más jobboldali autokratákat?” (2021. tavasz).